

ga krig och Göteborgs strategiskt viktiga roll för riket. Nils Forsbergs vid sekelskiftet gjorda idealiserande målning av Gustav II Adolf inför slaget vid Lützen antydde perspektivförskjutningar genom tiden.

"Stora Torget", där bodar fanns för inköp och förfriskningar, utgjorde en naturlig samlings- och vilopunkt. På torget fanns en galge, rekvisita i teaterpjäsen "Tegelbruksmorden", uppförd av "ett kringresande gycklarsällskap". Om utställningen i sin helhet syftade till närhet och inlevelse, drevs detta till sin spets vid utställningspublikens omedvetna medagerande som publik till dramat. För ett kort ögonblick upphävdes gränserna mellan roller.

Intrycken var många i denna upplevelsefulla utställning. Som inledningsvis nämndes var produktionstiden mycket kort. Tidspresen hämmade dock inte produktionen utan föreföll snarare till fördel. Utformningen kom i högsta grad att präglas av "gosselyne, hoppfull håg och fantasi", en berättarglädje, som ovillkorligen drog besökarna med. Göteborgs museer har skapat en verklig upplevelse, skada dock att utställningens i Göteborg tillmätta tid blev så kort. Nog borde den ha funnits tillgänglig längre tid och därmed för flera i sin egen stad.

Eva Bergström

Statens historiska museum

The work of Angels – Masterpieces of Celtic Metalwork, 6th–9th centuries A.D.

De två kanske mest beundrade keltiska metallarbetena från perioden 500–900 e. Kr., har under senare årtionden varit "Tara-broschen" och "Ardagh-kalken". År 1980 påträffades emellertid en skatt av kyrkliga föremål vid ett gammalt kloster i Derrynaflan, Co Tipperary på Irland. Den bestod bl. a. av en 1,2 kg tung silverkalk, en silverpatén och en liturgisk sil/skopa som överträffar de båda tidigare nämnda föremålen i fråga om artisteri och ögonfägnad. Konserveringsavdelningen på British Museum arbetade med fyndet och erbjöds som tack att ställa ut det. Dessa nyfunna föremål utgör kärnan av en utställning med ovanstående rubrik på British Museum i London. Den stänger där den 29 april 1990 och fortsätter sedan till The National Museum of Ireland i Dublin och The National Museums of Scotland i Edinburgh där den avslutas i januari 1991.

Detta är den största samling av keltisk konst som någonsin visats i Storbritannien. Det rör sig om ca 250 mästerverk av guld, silver och koppar, som representerar den keltiska konstens blomstring mellan 500–900 e. Kr., dvs. den tid som i Västeuropa ibland har kallats för "The Dark Ages" och som beskrivits som en tid

av makalös barbarism. Okända keltiska hantverkare framställde då på Irland och i de keltiska områdena i England så obegripligt vackra och intrikata arbeten att de under 1100-talet beskrevs såsom änglars och ej människors verk. Konstnärerna hade påverkats av den anglo-sachsiska och frankiska konsten och dess förkärlek för mångfärgade inläggningar och djurornamentik. Från Medelhavsområdet hade man lärt känna den kristna ikonografin och likaså den nya typen av metallföremål som ingick i det kyrkliga ceremonielet. Förutom alla föremål som kommer från Storbritannien och Irland är 14 av de totalt 231 utställningsnumren funna i Norden. Historisk Museum, Universitetet i Bergen har bidragit med fyra, Universitetets Oldsaksamling i Oslo med sex, Nationalmuseet i Köpenhamn med två och Statens historiska museum i Stockholm med två, nämligen kräkkan från Helgö och bronshinken från Birka som båda anses vara tillverkade på Irland. Ett antal föremål har också kommit från museer i Italien och Frankrike och sammanlagt har 21 museer bidragit.

I utställningen finner man delar av den märkliga silverskatt på 28 dekorerade föremål som påträffades 1958 i en kyrkoruin på S:t

Ninians ö, Shetland. Hela sex stycken utsökta keltiska relikskrin av husform från 700-talet, med fyndorter i Italien, Norge, Skottland och Irland har man lyckats samla i utställningen. Ett antal hängskålar (hanging-bowls) bl. a. den som man fann vid Garton Station 1985 kan också studeras. Bland senare gjorda fynd finns också delar av den s. k. Donore-skatten från 700-talet, som påträffades i en flodbädd i Co Meath 1985 och som består av märkliga handtag och beslag av förtennad kopparlegering och förkopprat järn med en utsökt grave-rad ornamentik.

Till största delen rör det sig om en ren konstutställning men en mindre och mycket instruktiv del presenterar material från nyligen avslutade undersökningar av verkstadsplatser på Irland och i Skottland och berättar om tekniken vid gjutning, gravering, inläggningsarbete (millefioriglas och emalj), tennbälgning m. m.

De vackra föremålen behöver ingen fantasi-full inramning. Allt är mycket elegant presenterat i montrar som ej konkurrerar med föremålen. Texterna är kortfattade och lättlästa. Den professionella utställningstekniken understrykes av en suverän ljussättning. Visst kunde man önska sig mera information i utställningen men de ca 13 £, som den ca 830 g tunga katalogen kostar, är väl investerade pengar för den nyfikne och intresserade. Som vanligt har British Museum satsat på att ge ut en innehållsrik katalog som man har glädje av som uppslagsbok långt efter att utställningen avslutats. Redaktören Susan Youngs har lagt ner mycket arbete på 223 sidor med 56 praktfulla färgbilder, 185 svart-vita bilder som ledsagas av en välskrivna och uttömmande

text som författats av några av de främsta experterna på respektive områden.

I det första kapitlet i katalogen får man en introduktion till utställningen genom Dáibí Ó Crónín som ger en klar och intressant översikt av historien på Irland och i de keltiska kungadömena i Storbritannien under det första årtusendet efter Kristi födelse. Ó Crónín påpekar bl. a. att de tidiga illuminerade manuskripten, t. ex. *Book of Durrow*, sannolikt var starkt påverkade av det fina metallhantverket. Om fint metallhantverk fram till 650 e. Kr. berättar Susan Youngs i nästa avsnitt och hon tar också upp 'the hangingbowls' och de märkliga och vackra fästebeslagen som tillverkades mellan 550 och 650 dvs. under en förhållandevis kort period. Michael Ryan berättar om metallföremål som framställdes under 700–800-talen för den kristna ritualen och man får bl. a. en jämförelse mellan Ardaghfyndet och det nya Derrynaflan-fyndet. Dessutom ger Ryan en sammanfattande redogörelse för de keltiska relikskrin. För den teknikintresserade har Paul T. Craddock gjort en, även för den oinvigde, lättfattlig beskrivning av olika tekniker i anslutning till produktionen av utställningens föremål. Han beskriver bl. a. gjutning, förtennning och förgyllning, filigranarbete, inläggning. Före den avslutande fylliga bibliografin finns en ordlista där man på ett föredömligt sätt får en förklaring av speciellt svåra fackord som använts i katalogen. Varje utställningsnummer har också, förutom sedvanliga kataloguppgifter, försetts med en beskrivning och uppgifter om i vilka större utställningar under senare år som föremålet har ingått.

Carin Orrling
Statens historiska museum